

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Stanovsko političsko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna štev. 1.50 Din. Članstvo „Pov. UJU—Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2.50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Resni časi.

Dobro gospodarstvo je temelj lepše bodočnosti.

Dosedaj smo posvečali premalo pažnje gospodarskim vprašanjem, bodisi v stanovski organizaciji, bodisi pri naših stanovskih gospodarskih podjetjih ali pri obcih javnih gospodarskih vprašanjih.

In vendar je gospodarsko vprašanje temelj in predpogoj dobrim socialnim razmeram, je temelj vsem političnim in nacionalnim vprašanjem.

Dolgovi rušijo in onemogočajo vsak razmah in napredek, pa naj si bo to pri organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih, v narodu ali državi.

Časi, ko so se lahko dobili finančni viri, so minili; denar dobiva večjo vrednost, s tem pa nastopajo krize, gospodarske in z njimi v zvezi socialne.

Politična in nacionalna vprašanja stopajo v ozadje, v ospredju pa se pojavljajo gospodarski in socialni problemi.

Ta kriza je obča. Pred to krizo stoji tudi učiteljsko celó na treh frontah in to v organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih in kot državno uradništvo pred državo, ki ogroža eksistenčno prava in eksistenčni minimum državnega uradništva.

Časi, da prebijemo kolikor mogoče ugodno to krizo, so zelo resni.

Grehi iz preteklosti groze potisniti socialni razvoj našega stanu nazaj, onemogočajo mu časi in zahtevam primeren razvoj. Maščuje se premala rigoroznost ter premalo širše sodelovanje in udejstvovanje široke javne kontrole pri naših stanovskih gospodarskih vprašanjih. Maščuje se do neke mere prevelik gospodarski absolutizem.

Politični in socialni boji — često umetno uprizorjeni — so nam izčrpavali naše sile in moči, gospodarska vprašanja so pa zastajala in z njimi so se pričeli pojavljati resni socialni problemi, ki groze sedaj posamezniku, stanovom, narodu in državi.

Slepo strankarstvo in medsebojne strankarske strasti so onemogočale vsako resno skupno gospodarsko delo; partizanstvo je razdvajalo gospodarske kroge, stanove in državljane; umetno povzročena in gojena nacionalna sporna vprašanja so služila politiki za razdvajanje državljanov, da so tekmovali med seboj za čim večjo državotvornostjo — v istini so pa isto ubijali, ker so se državljani klali med seboj ter zanemarjali reševanje gospodarskih in socialnih vprašanj.

Kamor pogledamo, vidimo gospodarsko krizo, v organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih in pri državi, ki ogroža naše socialno življenje in nam donaša resne čase.

Posledice slabega državnega gospodarstva položaja se kažejo tudi napram državnemu uradništvu. Vlada pripravlja s finančnim zakonom za leto 1927/28, sledeči afontr proti državnemu uradništvu:

Pooblastilo k členu 180. finančnega zakona se glasi:

Ministrski svet se pooblašča, da v sporazumu s finančnim odborom Narodne skupščine potom uredbe v smislu člena 94. ustave

izpremeni in dopolni odredbe zakona o činovnikih in ostalih civilnih državnih uslužbencih,

da izpremeni zakon o državnem obračunskem oseboju in zakon o ustroju vojske in mornarice,

kakor tudi uredbo o razvrstitvi in razporedbi činovnikov in ostalih civilnih državnih uslužbencev in državnega saobračaja nega oseboja.

Izpremembe in dopolnitve naj bodo v sledečih mejah:

1. Prejemki državnih činovnikov in uslužbencev naj se regulirajo na temelju današnje razdelitve tako, da se izločijo vse napake in nedostatki, ki so se pokazali pri izvajanju tega zakona, ne da se pri tem prekoračijo proračunsko odobreni krediti za te izdatke.

2. Odredbe o pokojninah naj se izpremenijo in izpopolnijo tako, da se na eni strani ugotovi stvarnim potrebam države, na drugi strani pa podpre one činovnike in uslužbence, ki so postali v državni službi nesposobni za nadaljno delo in zaslužek. V to svrhu je treba izpremeniti in dopolniti odredbe, ki govore o pogojih za dosegajočine in o pogojih, pod katerimi more biti činovnik penzioniran ter o dobi, ki bo služila za podlago določevanja pokojnine. (S posebno novo uredbo bo priznana polna pokojnina šele po 35 službenih letih). Te izpremembe in dopolnitve se ne morejo nanašati na one činovnike, ki so bili upokojeni pred uveljavitvijo tega zakona.

3. Da se disciplinirani postopek lahko izpremeni in dopolni na ta način, da se pristojnost prenese na posebna disciplinarna sodišča v poedinih resortih.

Nov člen 180. l. se glasi: Tekom proračunskega leta 1927/28. se ukinja sprejemanje novih činovnikov in uslužbencev civilnega reda v državno službo. Izjemoma se lahko povrnejo v službo upokojeni činovniki ter se smejo sprejeti novi na podlagi pismene obrazložitve resortnega ministra ministru financ, da je potreba izredna in neodložljiva.

Vlada se pooblašča, da potom uredbe prevede kronske upokojence v dinarske prejemke. Z uredbo sme nadalje urediti vprašanje kongruentnih prejemkov župnikov.

Člen 180. se glasi: Upokojencem, ki so bili upokojeni pred dopolnitvijo 15. let efektivne službe, razen ako so bili upokojeni radi bolezni, se odvzemajo od dne uveljavitve tega zakona osebne in rodbinske doklade.

Ze dejstvo, da se hoče z navadno uredbo izpreminjati zakone, govori za se dovolj. Izvzemši določbo o upokojencih pa pomenijo vsi predvideni koraki sigurno poslabšanje in ne izboljšanje položaja državnega uradništva. Na račun zavožene gospodarske politike hoče država hraniti pri uradništvu.

preveč natrpana; štiri do pet. Nikakor ne morem pritrditi, da je naša mladina povprečno za jezike nad vse nadarjena in vsled tega se jih z lahkoto uči. Ni vse za vse, tudi tu vseznatost ne izobrazuje. Če navadno za uspeh v II. tromesečju le en primer, se je francoščina izkazala na enem zavodu za najtežji predmet, težji kot matematika! Torej če se je v učni načrt postavil namesto dveh jezikov samo eden, moramo v interesu mladine to le pozdraviti zaradi prevelike jezikovne preobremenitve kakor tudi v interesu zdrave šole, da ne kaže prevelikega jezikovnega obelježja.

Pri tej priliki se ne morem izogniti stranpoti, da bine zavrnili mnenja v nekem našem dnevniku: »S smotreno izbiro snovi bi se gotovo tudi v realnih predmetih dosegla štednja na času in energiji, kar je neobhodno potrebno za študij tujih jezikov itd.« Tega bi gotovo sam inspektor W. ne odobral. Ze pred okroglo 80 leti so ustanovitelji naših gimnazij slovesno zapisali: »Matematika in prirodoslovje se ne moreta več ignorirati; tudi ne moreta dopustiti, da bi njihova življenska sila postala le prazna senca katerekoli druge, od njih bistveno različne discipline.« Kako bi šele dandanes govorili ti ustanovitelji ob pogledu na sijajni razvoj realnih znanosti!

Tudi ti ustanovitelji niso pozabili nas glasiti, da celo v humanistični gimnaziji ni v urniku težjiše v klasični literaturi, tudi ne v zvezi z domačo literaturo, ampak v medsebojnosti vseh predmetov, v pravi sintezi jezikovno-zgodovinske skupine predmetov z matematično-prirodoslovno, ker taka sinteza izhaja iz pojma splošne višje izobrazbe, katera je cilj srednji šoli. Kdor le preveč

Resni časi nastopajo, kakor splošno, posebno za naš stan. Ti časi pa zahtevajo strnjenih vrst in resnih delavcev. Doba, ki nastopa je predvsem gospodarska, kajti le dobro gospodarstvo nas lahko reši iz socialne krize v kateri se nahajamo. Politični in nacionalni problemi morajo stopiti v ozadje.

Ako bo znal naš stan sanirati gospodarske razmere in premostiti gospodarsko

krizo, mu bo dan temelj za razmah, drugače se bodo pa maščevali nad njim gospodarski grehi iz preteklosti, ki ga bodo ubili za dolgo dobo tudi socialno in stanovsko.

Bližnja bodočnost nam bo pokazala, ako je učiteljsko zreló in sposobno tudi glede gospodarstva prelomiti s preteklostjo in je zmoglo stanovsko gospodarstvo postaviti na zdrava tla.

Seja glavnega odbora UJU v Beogradu.

Nova pravila UJU. — Razprave za skupščino UJU v Skoplju. — Debata o vstopu vsega hrvatskega učiteljstva v UJU.

Po sklepu Izvršnega odbora UJU z dne 26. februarja t. l. se je vršila 12. in 13. marca 1927 seja Glavnega odbora naše organizacije v Beogradu.

V prijaznem Učit. domu so se zbrali polnoštevilno člani Izvršnega odbora in zastopniki iz peterih poverjeništev, da se posvetujejo o važnih notranjih zadevah Udruženja in potrdijo razne sklepe in predloge, ki jih je za sejo pripravil Izvršni odbor.

Slovenska delegacija.

Naše poverjeništvo so zastopali: poverjenik Andrej Skulj, strokovni tajnik Josip Kobal, urednik Ivan Dimnik in člana Anton Hren in Josip Lapajne.

Predsednikovo poročilo.

Kmalu po 8. uri otvori predsednik Udruženja Vlada K. Petrović sejo in pozdravi navzoče člane iz vseh pokrajin širne domovine. V kratkih, jedrnatih besedah poda poročilo o delovanju Izvršnega odbora. Omenja proglaš, ki je bil povsod simpatično sprejet, sestanke poverjenikov, abstinenco nekaterih učiteljev, ki nočejo sodelovati v Udruženju le iz osebnih in partijskih razlogov. Izraža nado, da mora vse učiteljsko v kratkem izprevideti sedanjo pravo smer Udruženja, ki naj štiti vsa naša prava vedno in povsod. Ako bomo solidarni in bomo stali strogo na nepolitičnem stališču, morajo prenehati vsa preganjanja in pridobili si bomo v kratkem vse one pravice, ki nam pritičejo.

Načrt šolskega zakona.

Nadalje navaja načrt zakona o narodnih šolah. O njem je referiral Izvršnemu odboru dr. Čajkovač. Posebna komisija v ministrstvu, v kateri so bili tudi zastopniki naše organizacije, ga je predelala, minister prosvete pa ga je izročil kot predlog zakona narodni skupščini.

Učni načrti.

Sedanji učni načrti ne odgovarjajo niti šoli, niti učiteljsvu. Potrebno je, da deluje pri njihovi sestavi vse učiteljsvo. Posebna komisija bo dovršila nove učne načrte do meseca avgusta 1927.

Pravila UJU.

Izvršni odbor je izdelal za Udruženje nova pravila, ki so sestavljena tako, da nu-

dijo vsakemu jugoslovenskemu učitelju možnost in priliko, da se lahko včlani. Pravila morajo dati kolorit in dušo vsemu učiteljsvu.

Dečji dom.

Potreben je tudi Dečji dom, kjer naj dobi zavetje ono učiteljsvo, ki dojde v prestolico. Sprejema naj pod svoj krov pa tudi deco iz vseh pokrajin, ki obišče Beograd. Mestna občina je že odstopila brezplačno primerno stavbišče. Izvršni odbor ima že čez 300.000 Din gotovine.

Poslovanje Izvršnega odbora.

Poslovanje Izvršnega odbora je bilo intenzivno. Vršil je svojo dolžnost po svoji najboljši vesti. Slišal bi rad nasvete članov Glavnega odbora, pa tudi kritiko o posebnih, ki jih je morda napravil. Blagajna in listi so aktivni, materialna stran dobra in ugodna.

Po teh podatkih otvori sejo prosee, da bi bili govorniki v svojih izvajanjih kratki in stvarni, ker je dnevni red obširen in vrlo važen.

Nova pravila UJU.

Nato so se predvsem pretresala nova pravila UJU, ki jih je sestavil Izvršni odbor na osnovi referata državne skupščine in na osnovi načel, ki jih je doposlalo sarajevsko poverjeništvo. Tu omenja pohvalno ljubljansko poverjeništvo, ki je edino poslalo podrobno izdelana pravila: V odboru za pravila so bili izvoljeni tovariši: Dimnik in Skulj, M. Popović in Toma Kostić, Lazarević in Sučević, Novak in Kutlača, Milošević in Tunkl. Predsedoval mu je tajnik Izvršnega odbora Milijević.

Iz poročila tega odbora je razvidno, da pravil Glavni odbor v tej obliki ne more predložiti glavni skupščini. Priporoča, da jih ponovno pregleda poseben odsek. Po dolgotrajni in stvarni debati sklene Glavni odbor predlagati skupščini obvezno članarino, ki ne sme presegati letnih 120 Din. Zato bo prejemal vsak član UJU brezplačno »Narodno Prosveto« in »Učitelja«. Članarino bo določala skupščina s proračunom.

Ker pa imajo pravila mnogo točk, ki jih je treba še natančno proučiti, se prepusti dokončna redakcija seji odbora vseh poverjenikov, ki se bo vršila v Zagrebu. Do te seje naj predelajo vsa poverjeništva načrt pravil do podrobnosti. Tako prirejena

šola le pridobila, če bi imela glede jezikov bolj prožen značaj, če bi upoštevala prostovoljno izbiro jezikov. S tem bi tudi starši dobili nekoliko več vpliva na vzgojo svoje mladine. Sicer pa sem že leta 1925 zapisal: »Če se bo pokazala trdna volja staršev, da se njihova deca uč nemščine, se bo gotovo nemški jezik kot neobvezen predmet v nižjih razredih zopet uveljavil v doglednem času. Letos so te besede postale meso in kri in najbrž bo ta premena postala stalna.

Kar zadeva pa Westrovega učnega načrta samega, ga zadene prav ista napaka, na kateri smo dosedaj trpeli: preveliko jezikovno obelježje. Ne glede na to, da hoče Wester imeti tri samostojne tipe srednjih šol: 1. gimnazije namreč humanistične, 2. ličeje sedanje realne gimnazije in 3. realke ter se torej upira poenotenju srednje šole, nam kaže razmerje ur jezikovno-historične skupine ter matematično-prirodoslovne sledeče: na humanistični gimnaziji odmerja skoroda trikrat toliko časa prvi skupini kakor drugi. Na realnih gimnazijah ali licejih pa dvakrat pretehtajo ure prve skupine drugo in celo na realkah je 53% ur odmerjenih prvi skupini. Števila nam dodelj jasno priča, da se ne moremo iznebiti te bistvene napake vseh dosedanjih načrtov. V drugi poseamezni brošuri se tu ne morem spuščati, pač me je tu in tam neprijetno dirnilo, če čitam n. pr.: »tu odkriti priznavalci svojega kulturnega prepuščanja, tam anonimni zagovorniki problematične reforme, klanjajoči se geslu modernosti ali celo režiškemu vplivu« ter ugotavljam, da vse kar napišem, podpišem.

Dr. Simon Dolar.

LISTEK.

Kriza naše srednje šole.

(Spisal J. Wester, založilo in izdalo »Društvo prijateljev humanistične gimnazije« v Ljubljani 1927).

Srednješolski inšpektor g. Wester rad potuje in hribolazi, a ne sam. Spremlja ga povsod srednješolsko vprašanje in tako nam razkrija v popotnem zapiskniku razvoj današnje srednje šole že v drugi brošuri. Razdelil jo je na štiri poglavja: I. Dosedanje reforme. II. Zakonski načrt. Klasični in moderni jeziki. III. Učni načrti. IV. Prosvetna uprava in še drugo. Zaključil pa jo je z epilogo nekako: Roma locuta, storil sem svojo dolžnost, storite jo i vi ostali in glejte, da naša nepopolna srednja šola postane v bodoče čim popolnejša!

Bistvo dosedanje reforme je odprava latinščine in nemščine iz učnega načrta nižje gimnazije; manj važna se zdi gosp. Westru odprava stare zgodovine iz II. razreda, kakor tudi uvedba enega novega, modernega jezika, francoščine, počeniš z drugim razredom, naposled tudi petja v I. in II. razred, in nič važno mu ni razširjenje matematičnega pouka, ker tega niti ne omenja. Strinjam se z inspektorjem, da je ta prememba v živo zadela našo srednjo šolo ne glede na to, kako se je izvršila, a ne strinjam se, da bi nam reforma ne bila prinesla ničesar dobrega.

Eno je namreč sigurno, da je bila reforma glede jezikov skrajno potrebna. Učenci, šolniki in lajki so skoroda brez izjeme tožili, da je naša srednja šola z jeziki